

Заједничка држава јужнословенских народа трајала је нешто више од седамдесет година. Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца створена је после Првог светског рата не због тежње малих балканских народа да имају заједничку државу, него због геополитичких интереса великих сила. Версајски поредак имао је два главна циља: да обузда Немачку и бољшевизам. Мирослав Крлежа уједињење је окарактерисао као династички удар почињен: „У моменту објективне револуционарне ситуације по свим дунавским земљама, када се стихија деморализиране царске солдатеке ваљала кућама, потпуно зрела за акцију лењинског стила... “ .

Монархистичка диктатура и конзервативна победничка српска војска били су једини гаранат очувања власничких односа на већем делу Балкана и били су једини кадри да спрече социјалне немире.

Краљевина СХС (доцније Југославија), организована је као централизованна држава, без уважавања националих посебности неспрских народа. Крути монархистички централизам онемогућио је функционисање те државе, центрифугални притисци, нарочито из Хрватске, пермантно су дестабилизовали владајући режим. У социо-економском погледу прва Југославија је била крајње конзервативна, основна функција државе била је да сачува постојећи периферни капиталистички поредак. Опасност од, у почетку снажне Комунистичке партије Југославије, терором је брзо уклоњена, али хрватско питање није решено. Антонио Грамши у „Затворским свескама“ је приметио да новостворена држава није учинила ништа на социјалној еманципацији сељаштва, па су хрватски сељаци прихватили хрватски национализам и Римокатоличку цркву као своје политичке заступнике.

Проблем прве Југославије није био само недемократски режим, у једном периоду то је била права диктатура, него и неуспеси у економском развоју. Привредни развој је био веома скроман, није било значајних модернизацијских помака. Краљевина Југославија је

О југословенском социјализму

Пише: Мирослав Самарџић
петак, 24 новембар 2017 19:12

била периферна, заостала, недемократска држава са претежно традиционалним друштвом у коме је постојало ендемско сиромаштво. Треба, ипак, истаћи да међународне околности нису ишле на руку новој држави. Период између два светска рата обележиле су економска кризе и појава фашизма, што све није отварало развојне перспективе сиромашних земаља.

Прву Југославију докрајчио је Хитлеров напад 1941. године. Уследили су стравичан усташки геноцид и немачки нацистички терор, али и величанствена народно-ослободилачка борба под вођством Комунистичке партије Југославије. Југословенски антифашизам борио се не само за социјално ослобађање и против капитализма, него и за националну равноправност. Такав карактер НОБ-а омогућио је обнову Југославије после завршетка Другог светског рата. Мари-Жанин Чалић пише да су ратне страхоте уздрмале социјални поредак, идентитете, улоге и хијерархије, дотадашње вредности и моралне категорије.

Нова држава настала је у промењеним међународним околностима које су отварале више простора за економски и друштвени развој заостале европске периферије. Капиталистичка хегемонија на светском плану била је озбиљно уздрмана тријумфом СССР-а у рату против нацистичке Немачке, а после победе кинеске револуције, светски комунистички покрет прерастао је у озбиљну силу. Геополитички поредак је радикално промењен, настале су нове просторне матрице, у којима је за подређене народе било више могућности за аутономни развој. Према Мари-Жанин Чалић, циљеви новог система у Југославији били су пуна запосленост и благостање без пратећих негативних појава карактеристичних за капитализам. Требало је разбити зачарани круг привредне и

политичке зависности од страних сила и изградити праведно друштво.

Социјалистичка Југославија постигла је велике резултате у модернизацији, индустријализацији, просвећивању становништа, подизању животног стандарда и социјалних права. Бранко Хорват наводио је да је у периоду 1952. до 1968. године, друштвени производ повећан за три и по пута. Мали балкански народи, Хрвати, Словенци, Македонци, добили су своје политичке јединице, социјалистичке републике. Дарко Сувин примећује да је после 1945. године просветитељство по први пут било на власти на Балкану.

У кратком прегледу економске историје СФРЈ покушаћу да покажем како је динамичан економски развој био праћен бројним проблемима, недоумицама и погрешним одлукама. Анализу сам сачинио на основу резултата истраживања нарочито страних аутора, попут Бенџамина Варда, Јарослава Ванека, Светозара Пејовића, Харолда Лидала, Сузан Вудворт, Џејмса Дорна, Соул Естрина, Јоже Менцингера, Богдана Денића и других.

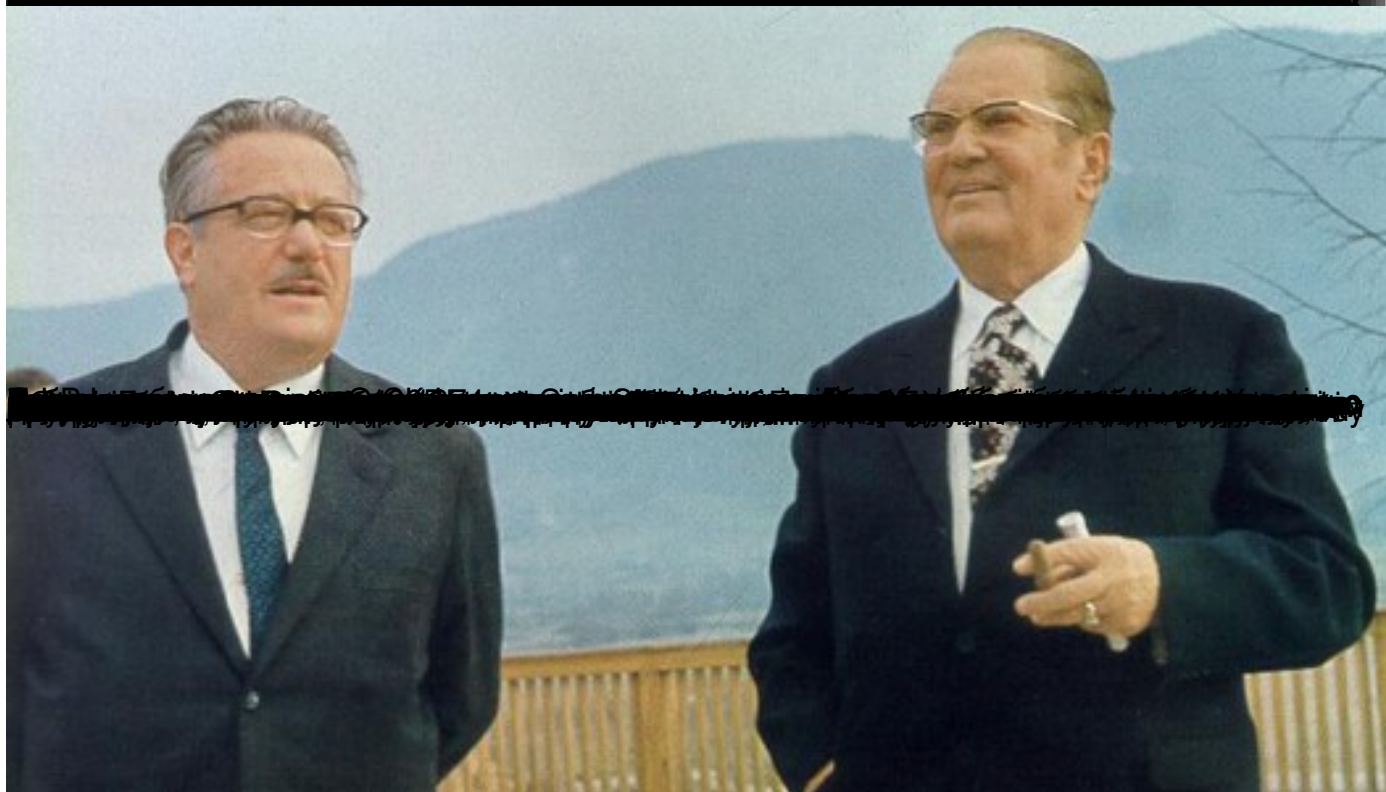
У историји социјалистичке Југославије постојало је неколико периода, сменило се неколико економских система у којима је постојало државно или друштвено власништво, али је координација привредних субјеката вршена различито. У првом, од ослобођења до 1952. године, примењиван је класични концепт планске привреде. Невероватно брзо, за само две године, достигнут је предратни ниво привредног развоја.

После сукоба са Стаљином 1948. године, почиње процес тражења новог концепта развоја. Од 1952. до 1962. године просечна годишња стопа привредног раста била је 8,2%, а индустријске производње 12,2%. Тај период Јоже Менцингер назвао је административни тржишни социјализам, то је било време најдинамичнијег економског развоја.

О југословенском социјализму

Пише: Мирослав Самарџић
петак, 24 новембар 2017 19:12

О југословенском социјализму

Пише: Мирослав Самарџић
петак, 24 новембар 2017 19:12
